

Uppsala tingsrätt
Box 113
751 41 UPPSALA

Akt. 21
2012-05-28
1958/12
Uppsala Tingsrätt

Stockholm den 25 maj 2012

Svaromål i mål T 1958-12 chefsrådman 2

██████████/. Landstinget i Uppsala län angående skadestånd

Som ombud Landstinget i Uppsala (Landstinget) län får jag härmed avge svaromål enligt följande.

1. Inställning till käromålet

Käromålet bestrids. Inget belopp kan vitsordas som skäligt i och för sig.

Landstinget yrkar ersättning för sina kostnader i målet med belopp som senare kommer att anges.

2. Utveckling av talan

Landstinget vitsordar de faktiska omständigheterna d v s att ett avtal förelegat mellan Landstinget och Titan enligt bilaga 4 till ansökan om stämning, att ██████████ filmats av Titan den 14 september 2007 och att denna film har sänts i TV och på internet. Det som visats i media är delar av ██████████ kläder samt någon kroppsdel ██████████ namn har inte röjts. Filmen togs bort från TV3s hemsida på familjens begäran. Filmavsnittet som endast är några minuter långt är enligt Landstinget en ren dokumentär, dock med den skillnaden att ██████████ ansikte har suddats bort för att inte röja hans identitet. Ävsikten med TV-serien var att på ett autentiskt sätt beskriva den vårdverksamhet som bedrivs på Akademiska sjukhuset i Uppsala. Landstinget anser det angeläget att tillgodose det stora allmänintresset av insyn i vårdverksamheten samtidigt som patienternas integritet inte får trädas för när.

3. Grunder för bestridande

Grunden för käromålet anges vara att Landstinget genom att tillåta filminspelning på Akademiska sjukhuset och därefter genom att sända filmen i TV och på internet har gjort sig skyldigt till fel och försummelse vid myndighetsutövning samt att den personliga integriteten hos [REDACTED] och hans familj har kränkts. I stämningsansökan anges även att Landstinget gjort sig skyldigt till brott mot tystnadsplikten i sekretesslagen (20 kap 3 § brottsbalken) och att kränkning har skett genom brott enligt 2 kap 3 § skadeståndslagen samt artikel 8 i Europakonventionen.

Med anledning av de åberopade grunderna för talan inställer sig följande frågor.

1. Innebär vårdverksamhet vid ett sjukhus myndighetsutövning?
2. Har Landstinget brutit mot sekretesslagen, i samband med a) filminspelningen eller b) visningen av filmavsnittet på TV eller internet?
3. Innebär åtgärderna att brott har begåtts enligt 20 kap 3 § brottsbalken?
4. Har åtgärderna till sin karaktär varit kränkande?
5. Om så är fallet, har kränkningen varit allvarlig?
6. Vilka personer har kränkts?
7. Har den som kränkts varit medvällande till kränkningen?
8. Kränkningens storlek?

3.1 *Innebär vårdverksamhet vid ett sjukhus myndighetsutövning?*

Myndighetsutövning är åtgärder som innebär maktbefogenhet mot enskild som är förbehållna en myndighet, t ex bygglovgivning eller biståndsgivning inom kommunal verksamhet. Vård på ett sjukhus kan ges av både landsting och privata vårdgivare. Vård bygger på frivillighet och samtycke och verksamheten regleras huvudsakligen av hälso- och sjukvårdslagen. Vissa beslut inom vården kan vara myndighetsutövning, t ex beslut om tvångsvård enligt Lag (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU) och Lag (1988:870) om vård av missbrukare i vissa fall (LVM). Den dagliga vårdverksamheten på ett sjukhus är emellertid inte myndighetsutövning. Skadeståndsskyldighet p g a fel och förslummelse vid myndighetsutövning kan därför inte föreligga i aktuellt fall.

3.2 *Har Landstinget brutit mot sekretesslagen?*

Enligt 25 kap 1 § offentlighets- och sekretesslagen, OSL (tidigare 7 kap 1 c § SekrL) gäller sekretess inom hälso- och sjukvården för uppgift om en enskilds hälsotillstånd eller andra personliga förhållanden, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den enskilde eller någon närstående till denne lider men. Detsamma gäller i annan medicinsk verksamhet, exempelvis rättsmedicinsk och rättspsykiatrisk undersökning, insemination, befruktning utanför kroppen, fastställande av könstillhörighet, abort, sterilisering, kastrering, omskärelse och åtgärder mot smittsamma sjukdomar. Vad gäller sekretess inom sjukvården ger artikel 8 i Europakonventionen inte ett starkare skydd än OSL.

Sekretessen gäller alltså uppgift om hälsotillstånd eller andra personliga förhållanden. Att en person befinner sig på ett sjukhus omfattas inte utan vidare av sekretess, eftersom sjukhuset

har vissa utrymmen som allmänheten har tillgång till. Att en person vistas på en akutmottagning har dock av JO (ärende nr 2295-2009) ansett omfattas av sekretess. Den enskilde har dock rätt att själv förfoga över sekretessen vilket innebär att en person kan lämna sitt samtycke till att filminspelning sker när denne vårdas. Samtycket måste lämnas på ett sådant sätt att det inte råder någon tvekan om att personen i fråga är fullt medveten om vad samtycket innebär.

Rutinerna vid filminspelning på Akademiska sjukhuset var att personalen alltid tillfrågade de enskilda patienterna om deras samtycke innan inspelningen startade. Samtycke skulle lämnas skriftligen, men det var inte alltid detta hanns med eller följdes upp. Det var också rutin att omgående upphöra med filminspelningen om någon enskild patient eller anhörig så önskade eller om det av andra skäl inte var lämpligt att filmteamet närvarade i en viss vårdssituation. I avtalet mellan Landstinget och Titan anges tillvägagångssättet för inhämtande av samtycke m.m. i dess punkt 2.

a) *Vid filminspelningen*

Med hänsyn till de rutiner som gällde vid aktuell filminspelning kan det hållas för visst att [REDACTED] samtycke har inhämtats i samband med filminspelningen. [REDACTED] har också själv när som helst kunnat motsätta sig filminspelningen och den hade då omgående avbrutits. [REDACTED] har också haft rätt att ångra sitt samtycke inom nio dagar från inspelningen. Det bestrids därför att aktuell filminspelning skett utan [REDACTED] samtycke.

Att patienter filmas på ett sjukhus kan innebära att sekreteskyddade uppgifter röjs till filmteamet. Huruvida förhållandet innebär men eller inte för den enskilde beror på hur det filmade materialet senare behandlas. I avtal mellan Landstinget och Titan har Titan ålagts skyldighet att följa sjukhusets överenskomna sekretessrutiner och Titan har ålagts tystnadsplikt utan begränsning i tiden. Landstinget har således uppställt förbehåll enligt 10 kap 14 § OSL. Titan har också haft skyldighet att tillse att sjukhuset i rimlig tid kunnat se och godkänna de program som sänds i TV. Med hänsyn härtill anser Landstinget att det stått klart att uppgifter kunnat lämnas till Titan utan att den enskilde eller någon närstående till denne lider men och att filminspelningen därmed inte innebär något brott mot sekretessen, oberoende av om samtycke inhämtats eller inte.

b) *Vid visning av filmavsnittet på TV eller internet*

Det är Landstingets uppfattning att en filminspelning från en akutavdelning inte utan godkännande skall kunna visas till en bredare allmänhet om identiteten på patienten röjs i filmen. I aktuellt fall har emellertid inte [REDACTED] namn nämnts och hans ansikte har inte heller visats. Det som kunnat ses i filmen är delar av hans kläder och någon kroppsdel. Det är således fråga om sådana detaljer som endast anhöriga och nära vänner kunnat förknippa med [REDACTED] eftersom de känt till att han befunnit sig på sjukhus. Landstinget bestrider därför att visningen av filmavsnittet kan anses innebära att uppgifter lämnats om en enskilds hälsotillstånd eller andra personliga förhållanden samt att det stått

klart att uppgifterna kunnat lämnas utan att den enskilde eller någon närstående till denne lider men.

3.2.1 Rättsliga utgångspunkter angående OSL

Enligt JO 1984/85 s 269 kan avidentifierade uppgifter lämnas till massmedia.

I kommentaren till OSL (Nordstedts Gula bibliotek; Eva Lenberg m.fl. s 25:1:5 anges följande. "Emellertid är det högst angeläget att i förekommande fall de nära anhöriga får kännedom om att patienten inte har lång tid kvar att leva eller har en obotlig sjukdom. Hindrar patientens tillstånd i sådana fall att han samtycker, bör underrättelse likväl få lämnas till de anhöriga." Vidare anges att uppgifter om att en person vårdas på ett sjukhus får lämnas ut till närstående.

I RÅ 82:2:66 befanns en sjukjournal kunna lämnas ut beträffande en avliden person utan att något intresse som knyter sig till den avlidne lider men.

I RÅ 83 Ab 88 kunde uppgifter lämnas ut ur en hälsojournal inom skolhälsovården med hänsyn till att uppgifterna redan var kända för sökanden.

I NJA 1987 s 734 ansågs tystnadsplikten för en läkare enligt 36 kap 5 § RB bestå efter en patients död, men skyddet ansågs inte längre lika omfattande.

I RÅ 1992 not 24 ansågs make kunna få del av en sjukjournal eftersom förhållandena var kända.

I Kammarrätten i Stockholms dom i mål 6686-05, 2005-12-07 har dotter kunnat få ut samtliga journalhandlingar om sin avlidna mor.

3.3 *Innebär handlingen att ett brott har begåtts enligt 20 kap 3 § brottsbalken som har kunnat beivras*

Röjer någon uppgift, som han är pliktig att hemlighålla enligt lag eller annan författning eller enligt förordnande eller förbehåll som har meddelats med stöd av lag eller annan författning, eller utnyttjar han olovligen sådan hemlighet, dömes, om inte gärningen eljest är särskilt belagd med straff, för brott mot tystnadsplikt till böter eller fängelse i högst ett år. Den som av oaktsamhet begår gärning som avses i första stycket, dömes till böter. I ringa fall skall dock inte dömas till ansvar.

Brott har olika karaktär och anses vara mer eller mindre allvarliga. Utmärkande för mindre allvarliga brott är att påföljden är mildare och preskriptionstiden kortare. Preskriptionstiden för brott mot tystnadsplikten är två år och om aktuell filminspelning varit ett brott så har detta preskriberats år 2009, d v s för tre år sedan. Brottet kan därför inte längre beivras.

Landstinget är av uppfattningen att uppgifterna om [REDACTED] hälsotillstånd har kunnat lämnas ut på det sätt som skett. Landstinget är därför även av uppfattningen att något brott mot tystnadsplikten enligt 20 kap 3 § brottsbalken inte har förekommit.

3.4 *Har åtgärden till sin karaktär varit kränkande?*

En kränkning innebär ett angrepp mot någons person, frihet, frid eller ära och innebär till sin karaktär att någon upplever chock, rädsla, skam, förnedring eller liknande. När kränkningens ska bedömas ska hänsyn tas till de omständigheter som anges i punkterna 1-5 i 5 kap. 6 § skadeståndslagen d v s om handlandet

- 1) haft förnedrande eller skändliga inslag,
- 2) varit ägnat att framkalla rädsla för liv eller hälsa,
- 3) riktat sig mot en person som har svårigheter att värna sin egen integritet,
- 4) inneburit missbruk av beroende- eller förtroendeställning, eller
- 5) varit ägnat att väcka allmän uppmärksamhet.

Aktuellt TV inslag har visats i informativt syfte för upplysning om vårdverksamheten och har inte skett i syfte att röja uppgifter om någon specifik person eller dennes hälsotillstånd. Uppgifterna har inte heller lämnats i syfte att förnedra eller ge missaktning åt någon. De filmade personerna är patienter hos sjukhuset och deras identitet eller ansikte behöver inte nödvändigtvis visas i inslaget eftersom det är vårdverksamheten som sådan som skall belysas.

I aktuellt filmavsnitt har uppgifter lämnats om [REDACTED] hälsotillstånd. [REDACTED] var dock endast identifierbar för anhöriga och nära vänner. Uppgifter om hans hälsotillstånd kan därmed inte anses ha lämnats till en bredare allmänhet och uppgifterna var inte ägnade att väcka allmän uppmärksamhet kring [REDACTED] person. Uppgifterna har inte på något sätt haft förnedrande inslag eller varit ägnade att framkalla rädsla för liv eller hälsa. Kärandena i målet har redan haft kännedom om det sjukdomstillstånd som beskrivs i TV-avsnittet och det har inte varit fråga om några nya uppgifter eller avslöjanden. Den kränkning som beskrivs i käromålet synes närmast vara fråga om smärtan av att ha blivit påmind om [REDACTED] och dennes sjukdom vilket försvårat sorgearbetet. Landstinget bestrider att de uppgifter som lämnats i TV-inslaget rent objektivt haft kränkande karaktär.

3.5 *Allvarlig kränkning*

För att skadeståndsskyldighet skall föreligga enligt 2 kap 3 § skadeståndslagen måste det vara fråga om en *allvarlig kränkning* genom brott som innefattar ett angrepp mot dennes person, frihet, frid eller ära. I rättspraxis har generellt sexualbrott och grova våldsbrott ansetts innebära grov kränkning mot brottsoffret. Även allvarligt ärekränkande brott och upprepade handlingar har kunnat medföra att kränkningen setts som grövre. De brott som exemplifieras i förarbetena (prop 2000/01:68 s 64) till bestämmelsen avseende angrepp mot någons frid är olaga hot, hemfridsbrott, ofredande, brytande av post- eller telehemlighet, intrång i förvar och olovlig avlyssning. Brott mot tystnadsplikten anges inte upp som exempel.

Landstinget vitsordar att anhöriga i och för sig hör till den krets som kan lida men enligt 25 kap 1 § OSL. De anhöriga är dock inte själva filmade och för deras del måste åtgärden ses som mindre allvarligt och därmed mindre kränkande än om åtgärderna gällt dem själva. I detta fall har som ovan nämnts en avidentifiering skett av [REDACTED] vilket inneburit att endast de anhöriga kunnat uppfatta vem uppgifterna avsett. Uppgifterna som lämnats i TV-inslaget har varit helt kortvariga, helt korrekta och dessutom tidigare varit kända för kändandena och har inte inneburit att några nya uppgifter lämnats eller avslöjats. Detta förhållande och även vad som anges under punkt 3.6 nedan medför enligt Landstinget att en eventuell kränkning i vart fall inte kan anses som allvarlig och därmed föreligger inte skadeståndsansvar.

3.6 *Vilka personer har kränkts?*

I aktuell skadeståndstalan är det tre personer som anser sig vara kränkta efter att ha sett avsnittet med [REDACTED] på TV eller internet. [REDACTED] son, [REDACTED], uppges inte vara kränkt eftersom han valt att inte titta på avsnittet ifråga.

3.7 *Medvållande till kränkning*

För att en kränkning ska anses ha uppkommit erfordras någon form av attack mot en persons integritet. Det krävs även att personen i fråga på något sätt värnar sin integritet och inte själv "bjuder in" till kränkningen. Om den kränkte på något sätt är medvållande kan ersättningen antingen jämkas eller helt falla bort. Exempel på detta är att en person som frivilligt ger sig in i/startar ett slagsmål inte kan åberopa att denne blivit kränkt av slagen som utdelats under slagsmålet.

Som käromålet är uppbyggt anses endast de anhöriga vara kränkta som har sett TV-inslaget ifråga. [REDACTED] spontana reaktion var att omedelbart stänga av TVn, medan [REDACTED] "inte kunde låta bli" att i förtvivlan titta vidare. [REDACTED] har av egen vilja letat fram avsnittet på internet för att titta på detta dagen efter TV-sändningen.

Om kränkning principiellt kan anses föreligga i aktuellt fall är det Landstingets uppfattning att denna inte varit allvarlig samt att kändandena själva bidragit till kränkningen genom att aktivt titta på och söka upp aktuellt TV-inslag. Eventuell kränkning är därmed inte skadeståndsgrundande.

3.8 *Kränkningens ersättnings storlek*

Rättspraxis har en allmänt restriktiv hållning till kränkningens ersättning till anhöriga. De yrkade beloppen står inte i rimlig proportion till den kränkning som görs gällande och överstiger vida den ersättning som tilldömts brottsoffer efter mycket grova våldsbrott.

4. **Bevisning**

Landstinget har fått kännedom om att det avsnitt av TV-serien Sjukhuset som målet gäller kan finnas bevarat i ett bergrumsarkiv i London. Landstinget avser att försöka införskaffa avsnittet för att kunna åskådliggöra detta för domstolen.